

สุขภาพคนไทย

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม (วปส.) มหาวิทยาลัยมหิดล
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส.)
สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

POLICY BRIEF

ประชากรเปราะบาง

สร้างสังคมที่ทุกคนก้าวไปด้วยกัน

ประชากร เปราะบาง

สร้างสังคมที่ทุกคน ก้าวไปด้วยกัน

การพัฒนาภายใต้ระบบทุนนิยมที่ขับเคลื่อนด้วยกลไกตลาด
บนฐานของการแข่งขันเสรีซึ่งเอื้อต่อกลุ่มที่แข็งแกร่งมากกว่า
ทำให้คนหลายกลุ่มในสังคมกลายเป็นกลุ่มที่ถูกทิ้งไว้เบื้อง
หลัง การ “ถูกทิ้ง” ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในสภาพที่
เปราะบาง เสี่ยงต่อความยากลำบากและประสบกับสภาพ
อันไม่พึงปรารถนาในการดำรงชีวิต ความเปราะบางนั้นเชื่อมโยง
อย่างแนบแน่นอยู่กับความเหลื่อมล้ำในสังคม ยิ่งมีความ
เหลื่อมล้ำมากเท่าไร โอกาสคนเปราะบางจะเพิ่มขึ้นยิ่งมีมาก
เท่านั้น สิ่งที่ตามมาคือความขัดแย้งในสังคม สังคมที่มีความ
เหลื่อมล้ำสูงจะมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหรือระหว่าง
ชนชั้นสูง และยังมีปัญหาทางสุขภาพและปัญหาอื่นๆ
มากกว่าในสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำในระดับต่ำด้วย คน
เหล่านี้ส่วนใหญ่มีชีวิตที่ด้อยคุณภาพ ถูกเลือกปฏิบัติ และ
เข้าไม่ถึงบริการที่จำเป็นในการดำรงชีวิตอย่างที่ควรจะได้รับ
กลายเป็น “คนชายขอบ”

**สุภาพ
คุณไทย**

POLICY BRIEF

คณะทำงานสุขภาพคนไทย
(กันยายน 2562)

อย่างไรเรียกว่า เปราะบาง

มีหลายอย่างที่ทำให้คนบางคนหรือบางกลุ่มตกอยู่ในสภาพ
ที่เปราะบาง แต่โดยทั่วไปแล้วสิ่งที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็น
ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเปราะบาง แต่จะทำให้
เปราะบางเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยเชิงบริบทด้วย ปัจจัยหลักๆ
ที่ทำให้คนบางกลุ่มอยู่ในภาวะเปราะบาง ได้แก่

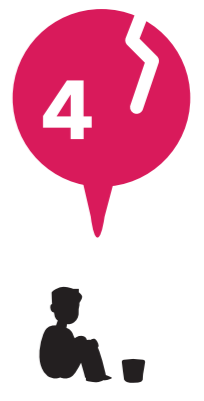
ลักษณะทาง
ธรรมชาติและ
สุขภาพร่างกาย

การถูกจำกัด
อิสรภาพ

คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ
ชนกลุ่มน้อย
กลุ่มชาติพันธุ์
แรงงานต่างด้าว

คนจน

การพัฒนาจะบรรลุเป้าหมายที่ยั่งยืน
ก็ต่อเมื่อไม่มีคนกลุ่มใดในสังคม
ถูกทิ้งไว้ข้างหลัง
นั่นคือต้องนำไปสู่การ
“เป็นสังคมที่ทุกคนก้าวเดินไปด้วยกัน”

1 ลักษณะทางธรรมชาติและ สุขภาพร่างกาย

เช่น เด็ก ผู้หญิง ผู้สูงอายุ เพศทางเลือก คนพิการ ผู้ป่วยผู้ติดเชื้อ

เด็กและเยาวชน ที่เผชิญความเปราะบาง

ที่มา: เสียงเล็กๆ จากเด็กถูกท(2560) โดย พม. สสส. UNFPA จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและ สสส.

คนพิการในประเทศไทย

จำนวนคนพิการในประเทศไทย พ.ศ. 2561

รอกการยื่นยัน	8,075 คน
พิการ > 1 ประเภท	128,682 คน
ทางออสติก	12,297 คน
ทางการเรียนรู้	10,133 คน
สติปัญญา	134,996 คน
จิตใจ/พฤติกรรม	151,329 คน
การเห็น	204,012 คน
การได้ยิน/สื่อความหมาย	375,680 คน
การเคลื่อนไหว/ทางร่างกาย	1,015,955 คน

รวมทั้งสิ้น **2,041,159** คน

ที่มา : รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย (ณ 31 ตุลาคม 2561) กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พม.

จำนวนเด็กแรกเกิดในไทย ที่เกิดมาพร้อมความพิการ ต่อปีอยู่ในช่วงประมาณ

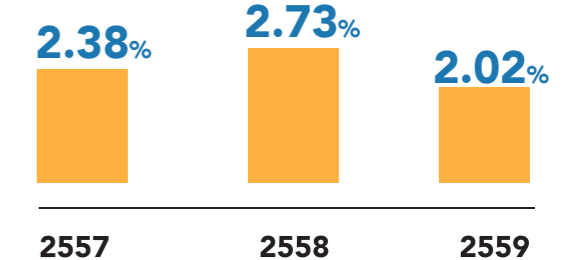
1.5 - 2 หมื่นคน

ความผิดปกติที่พบมาก 5 อันดับแรก ได้แก่

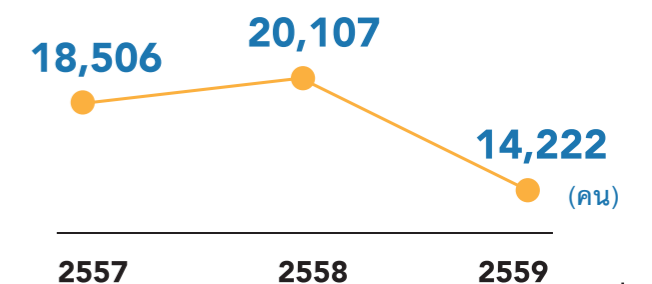
- (1) โรคหัวใจพิการแต่กำเนิด, (2) ภาวะแขนขาพิการ,
- (3) ปากแหว่งเพดานโหว่ (4) กลุ่มอาการดาวน์
- (5) ภาวะโพรงสมองคั่งน้ำ

ที่มา : อุตสาหกรรมความพิการแต่กำเนิด จากข้อมูลการจดทะเบียนความพิการแต่กำเนิด สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี สุทธิพงษ์ บึงคานนท์และคณะ. 2559

อุบัติการณ์ความพิการแต่กำเนิด (%ของเด็กแรกเกิด)

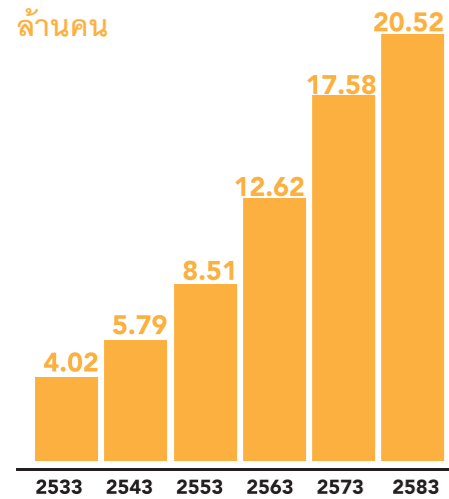
ประมาณการจำนวนเด็กแรกเกิด ที่มีความพิการแต่กำเนิด

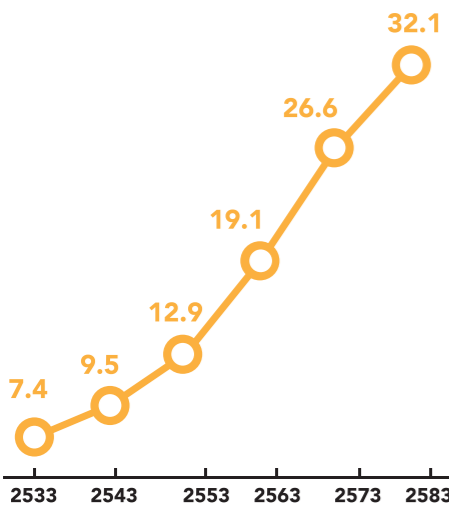
ผู้สูงอายุ

จำนวนและสัดส่วนประชากรไทย
ที่เป็นผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป)

ในปี 2563 คาดว่าผู้สูงอายุไทย จะมีจำนวน 12.6 ล้านคน คิดเป็นเกือบ

1 ใน 5
ของประชากรไทย

ในปี 2583 ผู้สูงอายุไทย จะเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง มากถึง

1 ใน 3
ของประชากรไทย

ร้อยละประชากรไทยที่เป็นผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ของประชากรทั้งหมด

หมายเหตุ : พ.ศ. 2563, 2573 และ 2583 เป็นประมาณการจำนวนและสัดส่วน ที่มา : ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต สศช.

ปัญหาสุขภาพ ของผู้สูงอายุ

ความชุกร้อยละ

2.7

หลอดเลือดสมอง

4.8

กล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือด

5.6

เกาต์

6.0

ภาวะซึมเศร้า

18.1

เบาหวาน

19.0

คอเลสเตอรอลในเลือดสูง

22.5

ข้อเข่าเสื่อม

35.4

อ้วน

49.4

อ้วนลงพุง

53.2

ความดันโลหิตสูง

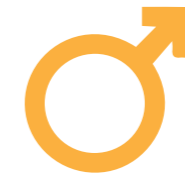
ที่มา : รายงานการสำรวจสุขภาพประชากรไทย โดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5 พ.ศ.2557, สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

ผู้ติดเชื้อเอชไอวี

PLHIV PEOPLE LIVING WITH HIV

ในประเทศไทย พ.ศ. 2560

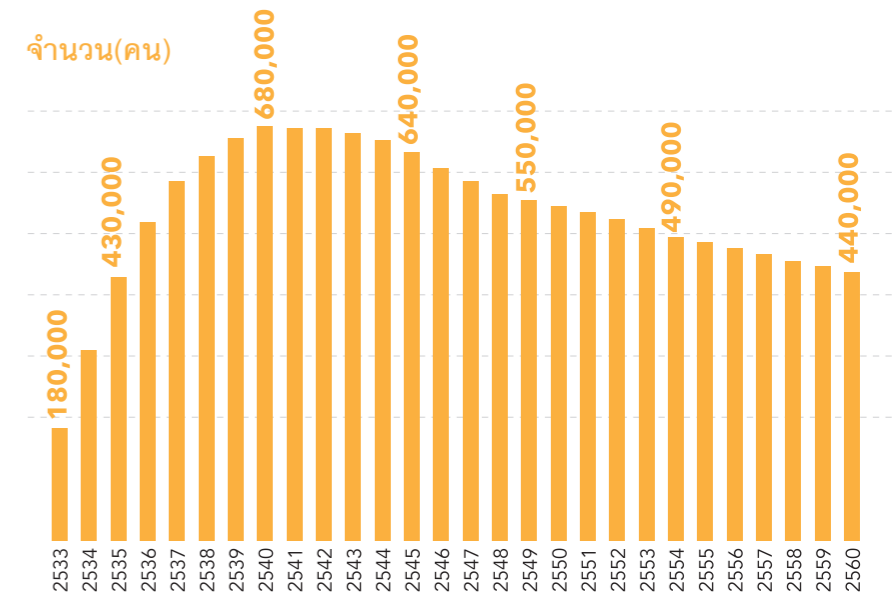
ชาย
240,000

หญิง
190,000

เด็ก (0-14 ปี)
3,400

ที่มา : People living with HIV: PLHIV in Thailand 1990-2017, United Nations Programme on HIV/AIDS

2 การถูกจำกัดอิสรภาพ

ผู้ต้องราชทัณฑ์
ในประเทศไทย (จำนวนคน)

2552	212,058
2553	215,997
2554	251,812
2555	247,764
2556	292,743
2557	325,653
2558	314,967
2559	306,043
2560	322,634
2561	327,979

ในปี 2561
มีผู้ต้องขังทั่วประเทศ
372,979 คน

ชาย
323,975

หญิง
49,004

ถูกจองจำ การถูกกักขังจองจำ
นอกจากจะทำให้เสียอิสรภาพแล้ว
ยังเสียสิทธิบางอย่าง และขาดโอกาสที่จะเข้าถึง
บริการที่เคยได้รับตามปกติเหมือนคนทั่วไป
อีกทั้งมักถูกมองด้วยความรู้สึกแบ่งแยก

สิทธิการรักษาพยาบาล
ของผู้ต้องขัง

ผู้ต้องขัง	จำนวน	สิทธิ
มีเลข 13 หลัก	328,074	UC, ประกันสังคม, ตามมติกรม. อื่นๆ
น่าจะเป็น		
คนไทย	10,923	ไม่มีสิทธิใดๆ รองรับ
ต่างชาติ	14,988	
ไม่ระบุ	452	
รวม	354,437	ข้อมูล ณ 30 มิ.ย. 61

ที่มา : แนวทางการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561,
กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

ประเทศไทยติด
อันดับ 1 ใน 10 ของโลก
อันดับ 3 ของเอเชีย
และอันดับ 1 ของอาเซียน
ที่มีจำนวนผู้ต้องขัง
มากที่สุด

คนล้นคุก
กลายเป็นข้อจำกัด
ด้านการดูแลสุขภาพ

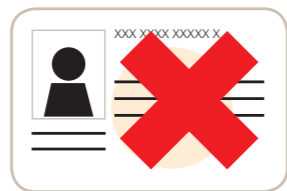
3 ความเป็นคนกลุ่มน้อย

ความเป็นคนกลุ่มน้อย
ต่างเชื้อชาติ ต่างวัฒนธรรม
เช่น ชาวเขา ชาวเล กลุ่ม
ชาติพันธุ์ คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ
แรงงานต่างด้าว ก็เป็นกลุ่ม
ที่มีความเปราะบาง
เพราะอาจถูกแบ่งแยก
และกีดกัน หรือถูกเลือก
ปฏิบัติ ทำให้ไม่ได้รับบริการ
ที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต
ในมาตรฐานเดียวกับ
ที่คนส่วนใหญ่ได้รับ

คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ในประเทศไทย

488,105 คน

??? คน

คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ
ที่ได้รับการจัดทำทะเบียนราษฎร
มีเลขประจำตัว 13 หลัก
ในประเทศไทย

คนไร้รัฐ ไร้สัญชาติ
ที่ไม่ได้รับการจัดทำ
ทะเบียนราษฎร
ในประเทศไทย

ที่มา : สถานข้อมูลการทะเบียนราษฎร สำนักทะเบียนกลาง (ณ วันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2560)
อ้างอิง สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาคคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย โดย
นายกฤษฏา บุญราช (14 มิถุนายน 2560) และรายงานการสร้างระบบหลักประกันสุขภาพ
แห่งชาติประจำปีงบประมาณ 2561 สปสช.

แรงงานข้ามชาติ
3 สัญชาติ เมียนมา กัมพูชา
และลาว ที่ได้รับอนุญาตทำงาน
ในประเทศไทย (ณ ตุลาคม 2561)
มีประมาณ

3.3 ล้านคน

แต่จำนวนที่แท้จริง
คาดว่ามากถึง

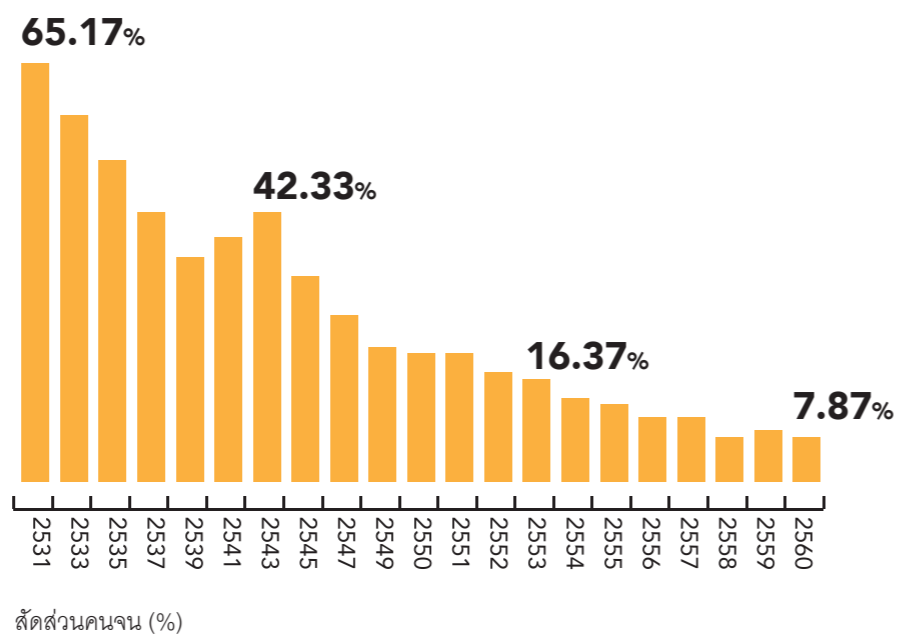
4.5 ล้านคน

หมายความว่า ยังมีแรงงาน รวมถึงผู้ติดตาม
อีกจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็ก
ที่ยังไม่มีเอกสารหรือสถานะการอยู่อาศัย
หรือทำงานที่ถูกต้อง

4 ความยากจน

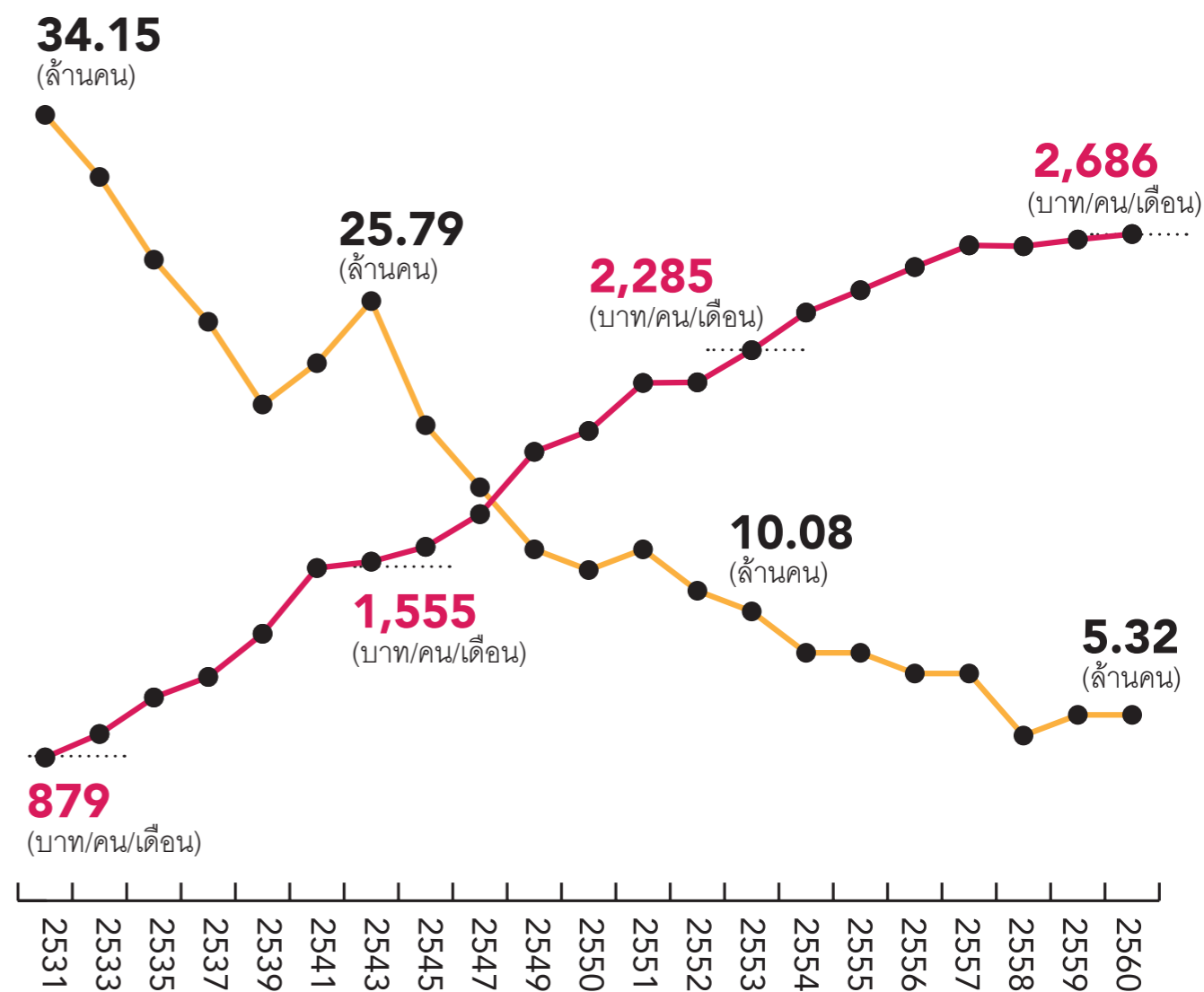
ความยากจนสามารถนำไปสู่สภาพที่ด้อยกว่าในทุกมิติของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม สุขภาพ หรือแม้แต่ในด้านความยุติธรรม คนจนจึงมีความเสี่ยงมากกว่าที่จะได้ประสบกับสิ่งที่ไม่ดีเหล่านั้น

สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย

จำนวนและสัดส่วนคนจนในประเทศไทยมีแนวโน้ม

ลดลงอย่างต่อเนื่อง

หมายเหตุ : ความยากจน ในที่นี้ วัดด้านรายจ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค
ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน
ประมวลผลโดย สศช.

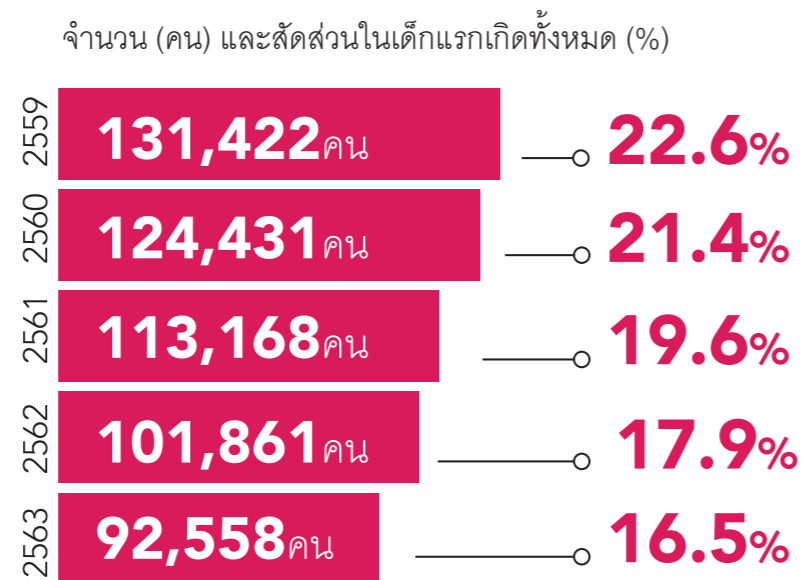
● เส้นความยากจน (บาท/คน/เดือน)
● จำนวนคนจน (ล้านคน)

ปัญหาความยากจน
ของผู้เป็นพ่อแม่
และครอบครัว
เป็นความเปราะบาง
ทางเศรษฐกิจ
ซึ่งเด็กที่เกิดมาจำนวน
มากเลือกไม่ได้

เด็กเสี่ยงจน

ประมาณการเด็กแรกเกิดยากจนและเสี่ยงจน
พ.ศ. 2559-2563

หมายเหตุ : เด็กเสี่ยงจน หมายถึง เด็กที่อยู่ในครัวเรือนที่มีรายได้สูงกว่าเส้นความยากจน
แต่ไม่เกิน 25% ของเส้นความยากจน

ที่มา : ประมาณการเด็กยากจนและเสี่ยงจน และประมาณการงบประมาณสำหรับ
โครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ. 2559-2563,
กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

การลด ความเหลื่อมล้ำ สร้างสังคม ไม่ทอดทิ้งกัน

โครงสร้างสังคมที่ไม่เป็นธรรม เป็นฐานของปัญหา
ความเหลื่อมล้ำในสังคม มีหลายส่วนที่ประกอบ
กันอยู่ ที่สำคัญได้แก่ระบบเศรษฐกิจ การจัดระบบ
ความสัมพันธ์พึ่งพากันของผู้คน ระบบการดูแลสุขภาพ
สุขภาพการเข้าถึงการศึกษา ถ้าเป้าหมายของ
การพัฒนาคือทำให้คนทุกกลุ่มสามารถก้าวเดินไป
ด้วยกัน โดยไม่มีกลุ่มใดถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง การลดความ
เหลื่อมล้ำและเสริมพลังให้กลุ่มที่เปราะบางมี
ความเข้มแข็งขึ้นต้องถือเป็นวาระสำคัญของการพัฒนา

REFERENCES

- กฤษฎา บุญราช. (2560). สถานการณ์และแนวทางแก้ไขปัญหาคคนไร้รัฐไร้สัญชาติในประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2562: จาก https://www.matichon.co.th/article/news_599580
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2561). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย (ณ 31 ตุลาคม 2561). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.
- กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559-2563). ประมาณการเด็กยากจนและเสี่ยงจน และประมาณการงบประมาณสำหรับโครงการเงินอุดหนุนเพื่อการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด พ.ศ. 2559-2563. สืบค้นเมื่อ วันที่ 6 มกราคม 2562: จาก <https://csg.dcy.go.th/>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). เสียงเล็ก ๆ จากเด็กถูก ته (2560). สืบค้นเมื่อ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2562: จาก https://thailand.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/Vulnerable%20youth_graphics_th_resized.pdf
- กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. (2561). แนวทางการพัฒนาระบบหลักประกันสุขภาพสำหรับผู้ต้องขัง พ.ศ. 2561. นนทบุรี: กองเศรษฐกิจสุขภาพและหลักประกันสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.
- ระบบฐานข้อมูลด้านสังคมและคุณภาพชีวิต สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553 – 2583). ประมาณการจำนวนประชากรจำแนกตามกลุ่มอายุ รายปี พ.ศ. 2553 – 2583. สืบค้นเมื่อ วันที่ 28 มกราคม 2562: จาก <http://social.nesdb.go.th/social/Default.aspx?tabid=131>
- สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2557 - 2559). อุบัติการณ์ความพิการแต่กำเนิด จากข้อมูลการจดทะเบียนความพิการแต่กำเนิด พ.ศ. 2557 – 2559. สืบค้นเมื่อ วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2562: จาก <http://www.bangkokbiznews.com/news/detail/750589>
- สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2559). ความพิการในทารกแต่กำเนิดที่พบบ่อยที่สุด 4 ลำดับแรก 2559. สืบค้นเมื่อ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2562: จาก <https://www.hfocus.org/content/2018/03/15501>
- สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. (2557-2558). รายงานการสำรวจสุขภาพประชากรไทยโดยการตรวจร่างกาย ครั้งที่ 5. พ.ศ. 2557. นนทบุรี. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). สัดส่วนความยากจนตามเกณฑ์ด้านรายจ่ายเพื่ออุปโภค (เฉพาะอายุ 6 ปีขึ้นไป จำแนกตามระดับการศึกษา). ประมวลผลจาก: การสำรวจสภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2560. สืบค้นเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2562: จาก http://social.nesdb.go.th/SocialStat/StatSubDefault_Final.aspx?catid=13
- สำนักบริการแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงาน. (2561). สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนตุลาคม 2561. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2562: จาก https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/98802fed607243cb1c1afe248b3d29eb.pdf
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2561). รายงานสถิติผู้ต้องขังทัณฑ์ทั่วประเทศ พ.ศ. 2561. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2562: จาก http://www.correct.go.th/rt103pdf/report_pdf.php?date=2018-12-01&report=
- United Nations ESCAP. (2018). Building Disability-Inclusive Societies in Asia and the Pacific: Assessing Progress of the Incheon Strategy. United Nations.
-